

המקדש את האשה על מנת שאין עליה מומין, ונמצאו בה מומין, הרי זו אינה מקודשת.

כנסה סתם ונמצאו בה מומין, תצא בגט ושלא בכתובה, ומן הטעם שנתבאר גבי נדרים.

כל המומין הפוסלין בכהנים מלעבוד במקדש, (21) פוסלין אף בנשים, להוציאה בלי גט כשהתנה על מנת שאין עליה מומין, ולהוציאה בלי כתובה כשכנסה סתם.

גמרא:

ותנן נמי גבי כתובות [במסכת העוסקת בדיני כתובות] כי האי גוונא, ככל דין משנתנו, ומפרשת הגמרא טעמו של דבר:

הכא — במסכת קדושין — קידושין [שאיין הקדושין חלין, כשהתנה] איצטריכא ליה, ולכן תנא כתובות [כנסה סתם תצא שלא בכתובה] אטו קידושין.

התם במסכת כתובות, כתובות איצטריכא

ליה, ולכן תנא קידושין אטו כתובות.

מתניתין:

המקדש שתי נשים כאחת בשוה פרוטה שהוא פחות משיעור של כסף קידושין לכל אחת, או שקידש אשה אחת בפחות משוה פרוטה —

אף על פי ששלח סבלונות [מתנות שהחתן שולח לארוסתו] לאחר מכאן, והיה מקום לומר: יודע היה שאין קידושיו קידושין, ושלח את הסבלונות לשם קידושין —

אינה מקודשת, ואין אומרים יודע היה שאין 1-ב קידושיו קידושין ושלח סבלונות לשם קידושין; אלא תולים אנו שמחמת קידושין הראשונים שלח, שהיה טועה וסובר שקידושיו קידושין, ושלח סבלונות כדרך כל חתן השולח לארוסתו.

וכן קטן — שאינו ראוי לקידושין — שקידש בקטנותו, ושלח סבלונות משהגדיל, אינה מקודשת, שאף הוא מחמת קידושין הראשונים שלח. (1)

תיקשי למה פירש את המשנה כשמואל, ולא כרב].

21. ומפורשים במסכת בכורות בפרק מומין אלו [מג א].

1. ביאר רבי עקיבא איגר את הטעם שכתבה המשנה כן, ולא אמרה: "המקדש שתי נשים בשוה פרוטה, או שקידש אשה אחת בפחות משוה פרוטה, וכן קטן שקידש אינה מקודשת, שמחמת קידושין הראשונים שלח", כי אכן יש חילוק ביניהם, שבקטן אינה מקודשת כלל, ואילו

סתם, ונחלקו אמוראים שם בביאור החילוק שבין גט לבין כתובה, רבה ורב חסדא פירשו שהיא צריכה גט מדבריהם, ורבא אמר שהתנא ספוקי מספקא ליה, וגבי ממונא אזלינן לקולא וגבי ממונא לחומרא.

ונמצא שרש"י פירש כמו שמואל [אף דהלכה כרב באיסורי כדפסק הרמב"ם], וגם ארכבה אתרי ריכשי שצריכה גט מדבריהם מספיקא, והרש"ש הגיה בלשון רש"י וכך צריך לומר: צריכה גט מדבריהם או מספיקא, [ומיהו עדיין

גמרא:

וצריכא משנתנו להשמיענו שאין הסבלונות לשם קידושין, בכל שלשת האופנים שנזכרו במשנתנו; ומשום:

דאי אשמעינן כן רק גבי המקדש שתי נשים בשוה פרוטה, הייתי אומר: אידי דקא נפיק ממונא מיניה — טעי, [היות וממנו יצא שוה פרוטה, טועה הוא לומר שיכול לקדש בו אף שתי נשים] —

אבל גבי המקדש את האשה בפחות משוה פרוטה, אימא: אדם יודע שאין קידושין תופסין בפחות משוה פרוטה, וכי קא משדר סבלונות אדעתא דקידושין קא משדר [וכששלח את הסבלונות — לשם קידושין שלחם], ותהיה מקודשת.

ואי אשמעינן רק גבי הני תרתני [שתי נשים בפרוטה, ואשה אחת בפחות מפרוטה]

שמחמת קדושין הראשונים שלח, הייתי אומר: בשתי נשים בפרוטה טועה הוא משום שיצאה ממנו פרוטה, ובקידושי פחות מפרוטה טועה הוא, משום דבין פרוטה לפחות משוה פרוטה לא קיב להו לאינשי [אין אנשים בקיאים להבדיל בין שוה פרוטה לפחות ממנה], וסבור היה שנתן לה שוה פרוטה, וקידושו קידושין.

אבל קטן שקידש, הרי הכל יודעין שאין קידושי קטן כלום, ואימא: כי קא משדר סבלונות אדעתא דקידושי קא משדר.

קא משמע לן משנתנו שבכל אלו תולים בטעות, (2) ואין אומרים ששלח סבלונות לשם קידושין.

איתמר:

רב הונא אמר: מי ששידך (3) באשה ועדיין לא אירסה, ושלח סבלונות בעדים (4)

מקום חשש קידושין איכא, וראה ביאור דבריו ב"פני יהושע"; והריטב"א כתב: "כיון דאיכא שידוכין, שמא מילי מסר לה שישלח לה קידושין בעדים, והם הם שלוחיו והם הם עדי וכו'"; וראה עוד מה שכתב בזה ב"חידושי מרן רי"ז הלוי" בהלכות קידושין.

ולשון הר"ן הוא: "דאי לא, ודאי לא חיישינן, שאם כן כל מי שיתן מתנה לפנויה בפני עדים ניהוש לקידושין", וראה בחידושי מהרי"ט, שטעם זה הוא בין לשיטת רש"י ובין לשיטת התוספות, ראה שם מקורותיו.

4. כן כתב רש"י, [וקצת צריך עיון, למה לא הזכיר כן רש"י במשנתנו!]; והביא ה"בית יוסף" בסימן מה בשם הריב"ש בתשובה סימן ה, שהעדים צריכים שיהיו רואים שתקבל האשה את הסבלונות בידיה, או שיתננו לתוך חיקה כשאר

כשקידש שתי נשים בפרוטה או אשה אחת בפחות מפרוטה, הרי ספק קידושין יש כאן שמא שוה פרוטה במדי, ולא שנינו "וכן", אלא לענין סבלונות.

2. ביאר הריטב"א, שהטעות היא, שהוא חושב שכאשר גדל הקטן גדלים הקידושים עמו, ואף על פי שכבר נתאכלו המעות, והביא דוגמא ממה שאמרו ביבמות קט ב' לחד מאן דאמר, דקטנה שנתקדשה והגדילה, גדלו הקידושין בהדה.

3. כן כתב רש"י, וביארו התוספות את טעמו, משום שאם לא שידך בה מנין לה לדעת שהוא שולח לשם קידושין, ומכל מקום הקשו עליו, שהרי אפילו אם שידך אינו מועיל אם לא שדיבר אתה בעניני גיטין וקידודין "מענין לענין באותו ענין", כמבואר לעיל ו' א; והרא"ש כתב, דמכל

המקדש שתי נשים בפרוטה, אף על פי ששלח סבלונות לאחר מכאן, אינה מקודשת; הרי שאין חוששים שמא לשם קידושין שלח את הסבלונות! (7)

אמר תירץ ליה אביי:

התם במשנתנו, לכן אין חוששין להם, כדקתני טעמא: שמחמת קידושין הראשונים שלח, שסומך עליהם שכבר נתקדשה לו;

למשודכתו, חוששין לחומרא לסבלונות ששלח, שלשם קידושין שלחם, (5) ואם תתקדש לאחר, צריכה היא גט מן הראשון כדי להתירה לשני, כי שמא מקודשת היא לו.

וכן אמר רבה: חוששין לסבלונות. (6)

אמר רבה: זמות בינן אשמעתין [הקשינו על שמועתנו, שחוששין לסבלונות] ממשנתנו ששינונו:

מדלא כתב נפקא מינה פשוטה, אם שלח סבלונות על ידי קטן שאינו בר שליחות, שלדעת רש"י אין חוששין, היות והשליח אינו יכול לקדש, וכמו שכתב באמת "המקנה" ב"קונטרס אחרון" על אבן העזר סימן מה אות א, דסבירא ליה שאין צריך שיהיה השליח בר שליחות, כי הוא אינו המקדש אלא עושה מעשה קוף בעלמא, ומועילה דעת המקדש בשעה ששלח את הקידושין, אם כי בשעה שהיא מקבלת את הקידושין אין הוא חושב על כך כלל, וראה שם שהאריך בזה.

6. כתב הר"ן: "וכל היכא דחיישין, אפילו אמרו שניהם שלא נתכוונו לקידושין, חיישין"; וראה בחידושי מהרי"ט, שהוא משום שחכמים הכריעו את דעתם דסתמא נתכוונו, ולא אדעתיהו, וראה עוד שם בד"ה וכתב ר"ן.

7. הקשה רבי עקיבא איגור: והרי בהכרח ש"אינה מקודשת" היינו בודאי, אבל ספק מיהא הויא, שהרי יש לחוש שמא שוה פרוטה במדי, [או כשקידש שתי נשים בשוה פרוטה, שמא שוה שתי פרוטות במדי], ואם כן מאי קשיא לגמרא, והרי אף למי שחושש לקידושין משום הסבלונות אינו אלא ספק, ואין לזה סתירה מן המשנה! ? וראה שם [בתוספות רעק"א על המשניות]

הקידושין.

וראה ב"שיעורי רבי שמואל" אות תי ואילך, שהאריך לבאר איך מועיל עדות העדים והרי הוא אינו אומר בפירוש שהוא נותנם לשם קידושין ואינו אלא ספק אימנא שהרי רק "חוששין" לקידושין, ואם כן אין כאן עדות של העדים, ראה שם.

5. נתבאר על פי שיטת רש"י; אבל שיטת התוספות ועוד ראשונים, שמשלוח הקידושין מעורר ספק שמא קידשה כבר בפני עדים, וכן פירשו עוד ראשונים. וה"בית שמואל" בריש סימן מה כתב בשם המהרי"ט כמה חילוקי דינים בין השיטות:

א. לשיטת רש"י אינה מקודשת אלא אם כן שלח בעדים, שהרי צריך עדי קיום; ב. לשיטת רש"י אין לחוש אלא אם היו הסלונות שלו, ולא ששאלם מאחר; ג. שלח לקטנה לאחר מות אביה, לשיטת רש"י די במיאון, ולשיטת תוספות צריכה גט שמא קידשה אביה; ד. שלחה האשה סבלונות, לרש"י אין חוששים ולתוספות חוששים; ה. שלח אבי החתן סבלונות, לרש"י אין חוששים, ולתוספות חוששים; ו. שלח סבלונות בשבת, לפירוש רש"י אין לחוש, היות ואין מקדשים בשבת; וראה עוד שם. ודקדק ב"שיעורי רבי שמואל" אות תה,

קא משמע לך, שאפילו בכי האי גוונא אין חוששין לקידושין.

שואלת הגמרא: מאי הוי עלה ד"חוששין לסבלונות" להלכה ולמעשה? (9)

אמר רב פפא:

באתרא דמקדשי והדר מסבלי [במקומות שנהגו לשלוח מתנות רק אחרי הקידושין], חיישינן שמא את אלה שלח לשם קידושין, ולא שינה מנהג המדינה.

ובאתרא דמסבלי והדר מקדשי [במקומות שדרך לשלוח סבלונות קודם הקידושין], לא חיישינן.

ותמהינן: באתרא דמקדשי והדר מסבלי דחיישינן שלשם קידושין שלח, הרי פשיטא היא, ומה הוצרך רב פפא להשמיענו זאת?! (10)

ומשינינן: לא צריכא רב פפא להשמיענו שחוששין לקידושין, אלא במקום דרובא

אבל כשעדיין לא קידש כלל, אכן חוששים שמא שלח את הסבלונות לשם קידושין. (8)

איכא דאמרי, כך אמר רבה, [וכך ענהו אביי]:

מנא אמינא לה שחוששין לסבלונות: בדקתני טעמא במשנתנו, שאין חוששין להם משום שמחמת קידושין הראשונים שלח, הרי משמע: הכא במשנתנו הוא דטעי שקידושיו קידושין ומחמתם שלח, הא בעלמא כשלא קידש כלל, הוה קידושין.

ואביי כך דחה את דבריו: "לא מיבעיא" קאמר, לא מיבעיא בעלמא שאין הסבלונות לשם קידושין, דהא לא נחית לתורת קידושין כלל [לא עשה מעשה קידושין, ולא העלה מחשבת קידושין על לבו] —

אלא אפילו הכא במשנתנו דנחית לתורת קידושין [כבר עשה מעשה קידושין, והעלה מחשבת קידושין על לבו], ואם כן אימא: מתוך שעלה על לבו, נזכר שאין קידושיו קידושין, ולשם קידושין שלח והוה קידושין —

שהעיר, דיש לומר דקושיית הגמרא היתה, שתהיה מקודשת בודאי מכח ספק ספיקא: ספק שמא שוה פרוטה במדי, ספק שלח את הסבלונות לשם קידושין, וראה מה שכתב בזה.

8. תמה ה"פני יהושע": וכי אטו לא ידע רבה את מה שכתוב בסיפא של המשנה, ומה עלתה על דעתו להוכיח ממשנתנו?! וראה מה שביאר שם.

10. לכאורה נראה, שודאי צריך להשמיענו את עיקר הדין שחוששין לסבלונות, שהרי נתפלפלו בזה בגמרא לעיל; אלא כוונת הגמרא היא, על פי מה שפירש הריטב"א שהובא בהערה 9, ששאלת הגמרא: "מאי הוי עלה" לא היתה על עיקר הדין, אלא רק לברר באיזה אופן חוששים לסבלונות; ועל זה מקשה הגמרא, שלא היה לו

9. כתב הריטב"א: הא דאמרינן "מאי הוי עלה", אף על גב שאין אמורא שחולק בהדיא לומר

אמר ליה רבא לרב אחא בר הונא: וכי מפני
[שמחזיק] [שהחזק] שטר כתובה בשוק,
נחזיק בה באשת איש?!

ושואלת הגמרא: מאי הוי עלה, האם
חוששים לקידושין או לא?

אמר רב אשי:

באתרא דמקדשי והדר כתבי כתובה במקום
שמכניס את שטר הכתובה רק לאחר
הקידושין, היישינן שמא קידשה תחילה
בעדים ואנו לא ידענו. (13)

ובאתרא דכתבי והדר מקדשי לא היישינן
[במקום שדרך הוא להכין את שטר הכתובה
קודם הקידושין אין חוששין שמא קידשה].

ותמהינן: מקדשי והדר כתבי דחיישינן שמא
קידשה, והרי פשיטא היא, ולמה צריך רב
אשי להשמיענו זאת?!

ומשינינן: לא צריכא רב אשי להשמיענו
דחיישינן לקידושין, אלא במקום דלא שכיח
כפרא [אין סופר מצוי לכתוב כתובה], ומחו
דתימא שלא נחוש לקידושין, אלא נאמר:
כפרא הוא דאתרמי ליה [סופר נקלע לאותו
מקום] ונתן לו כתובה לכתוב, אך לא
קידשה.

אכן מקדשי והדר מסבלי, ומיהו מיעוטא
מסבלי והדר מקדשי [רוב מקדשים תחילה,
ומיעוט שולחים תחילה סבלונות] —

וזה חידוש הוא, שחוששין לסבלונות שלשם
קידושין שלחם, כי מהו דתימא: נחוש (11)
למיעוטא, כלומר: היה לנו לומר שודאי לא
נתכוין לקידושין, ולכך שלח סבלונות משום
שהוא מהמיעוט השולחים סבלונות קודם
הקידושין — (12)

קא משמע לן דמכל מקום חוששין, שמא
לשם קידושין שלחם!

אגב שפסקה הגמרא שדין הסבלונות לענין
קידושין תלוי במקומות ולפי מנהג המקום,
מביאה הגמרא דין נוסף בקידושין שהוא
תלוי במנהג המקומות.

בעא מיניה רב אחא בר רב הונא מרבא
[שאל רב אחא את רבא]:

אם החזק שטר כתובה בשוק, כלומר: אם
ראינו שטר כתובה מוכן, ששם איש פלוני
ואשה פלונית כתובים עליו, מהו שנחוש
לחומרא לומר: שמא קידשה, שאם לא כן
לא היה כותב כתובה, ונאמר: שצריכה גט
מן הראשון כדי לינשא לאחר?

המיעוט לקולא?!

ופירש הר"ן: מהו דתימא נחוש למיעוטא
לקולא, משום דאיכא למיסמך האי מיעוטא
לחזקה דידה שעומדת בחזקת פנויה, ועוד שאילו
נתנן לשם קידושין היה לו לפרש, לפיכך קא
משמע לן, דכיון דרובא מקדשי תחילה אין תולין
להקל מפני המיעוט.

13. התוספות הוכיחו מכאן כפירושם גבי

לרב פפא לומר שבאופן זה חוששים כי היינו
פשיטא, כלומר: ודאי שעל כל פנים בזה הוא
שאמרו: "חוששין לסבלונות"; ומיהו אי אפשר
לפרש כן בהמשך הסוגיא גבי כתובה.

11. "ניחוש" האמור כאן הוא לקולא, והביאו
התוספות כמה דוגמאות לזה.

12. לכאורה תמוה: מהיכי תיתי נלך אחר

ואחותה כאחת, אינן מקודשות:

ומפרשינן: מנהני מילי? (14)

אמר רמי בר חמא: משום דאמר קרא: "ואשה אל אחותה לא תקח, לצרור לגלות ערותה עליה בחייה", התורה אמרה במאמרה "לצרור": בשעה שנעשו צרות זו לזו, וכגון שקידשן כאחת, לא יהא לו ליקוחים אפילו באחת מהם, שהרי אמר הכתוב "לא תקח". (15)

אמר תמה ליה רבא:

אי הכי כדבריך, היינו דכתיב בסוף אותה פרשה של עריות: "ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם" — תיקשי:

והרי אי קידושין לא תפסי בה, כרת מי מחייב אם בא עליהן, עד שהתורה מחייבתו בכרת אם בא על אלו שנשאן כאחת! ? והרי פנויות הן, ואין כאן איסור אחות אשה! ?

אלא אמר רבא:

קרא לא מיירי כשקידשן בבת אחת, אלא כשקידשן בזה אחר זה, ובראשונה תפסו הקידושין, ואם בא על השניה חייב כרת;

קא משמע לן דחיישינן לחומרא שמא קידשה תחילה.

חמותו ובת אשתו אסורים עליו, וחייבים עליהן כרת, ואין קדושין תופסין לו בהן.

וכן אחות אשתו אסורה עליו בחייה של אשתו ואפילו גירשה, וחייבין עליה כרת ואין קידושין תופסין לו בה.

מתניתין:

המקדש אשה ובתה כאחת, או שקידש אשה ואחותה כאחת, הרי שתייהן אינן מקודשות, ובגמרא יתבאר הטעם.

ומעשה בחמש נשים, ובהן שתי אחיות; וליקט אדם אחד כלכלה של תאנים, ומשדה שלהן היתה, ושל שביעית היתה והפקר הן הפירות, ואמר המקדש: "הרי כולכם מקודשות לי בכלכלה זו", וקיבלה אחת מהן על ידי כולן [כשליחה של כולן], ואמרו הכמים: אין אחיות מקודשות, ויתבאר פירוש משנתנו בגמרא.

גמרא:

שנינו במשנה: המקדש אשה ובתה או אשה

15. כן פירש רש"י, ומשמע שהוא מפרש דלשון "לא תקח" משמע שאין קידושין תופסין; אבל התוספות הקשו על זה, שהרי בכמה חייבי לאוין קידושין תופסין אף שנאמר בהן "לא יקח".

ולכן פירשו: "דלא ממשמעות ד"לא תקח" דרשינן, אלא משמע ליה דהכי פירושא דקרא: "ואשה אל אחותה לא תקח בבת אחת", פירוש: לכל אחת ואחת יש דין אחות אשה ואסורה, ואחות אשה נפקא לן בפרק האומר [קדושין סז

סבלונות שהחשש הוא שמא קידשה קודם למשלוח הסבלונות, שהרי לענין כתובה בהכרח מתפרש כן, ודלא כפירוש רש"י שהחשש בסבלונות הוא שבסבלונות קידש.

14. בהמשך הסוגיא בהערות יתבאר, אם הנידון הוא למה אין חלין שניהם; או שמא הנידון הוא למה לא חלו קידושיה של האחת על כל פנים.

פירות הטבולים למעשר ראשון, הרי זה נוטל א-א עשירית, ואומר: "פירות אלו יהיו מעשר על שאר הפירות", והותר המעשר באכילה, משום שחל עליו שם "מעשר", ואילו שאר הפירות הותרו, שהרי הפריש את המעשר כדי לתקנם.

אבל **המרבח במעשר**, שהפריש יותר מעשירית מן הפירות:

פירותיו אכן **מתוקנים** הם שהרי בתוך מה שהפריש יש עשירית שחל עליה שם מעשר, ומיהו המעשרות מקולקלין הן ואין יכול לאכלם כלל, ומשום שהיתר על השיעור הרי קרא עליו שם "מעשר", ולא התירם על ידי

וטעמא דמתניתין מסברא הוא, **וכרבה!**
דאמר רבה:

כל שאינו בזה אחר זה, אפילו בבת אחת אינו, ולכן כשקידש אשה ואחותה כאחת, היות ואין הוא יכול לקדש את האחת אחר השניה, שאחות אשתו היא, וכן באשה ובתה, אין הוא יכול לקדש את האחת אחר השניה, שהרי או חמותו היא או בת אשתו, לכן, אף כשקידשן בבת אחת אין הקידושין חלים כלל. (16)

גופא, אמר רבה: כל שאינו בזה אחר זה, אפילו בבת אחת אינו:

איתיביה אביי לרבה מהא דתניא:

מהרי"ט חושן משפט סימן נב; אבל ה"פני יהושע" בתחילת דף נא כתב, שאם לא סברא זו, היו שתיהן מקודשות.

וראה עוד בתוספות זבחים ל א ד"ה דבריו קיימין, שכתבו אף הם, וז"ל: "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, מיירי בדבר שאי אתה יכול לקיים את שניהם שסותרים זה את זה, כגון מקדש אשה ובתה, [ולכן אומרים: "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו", משום] דהי מינייהו מפקת, וכן קיים ליכי ומופר ליכי בנדרים וכו"; ובדבריהם מבואר שטעם דינו של רבה הוא משום ד"הי מינייהו מפקת", [וראה מה שכתבו התוספות בבכורות ט א ד"ה אמר], וצריך ביאור לפי זה למה אמר רבה: "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו", שהרי כך היה לו לומר: "כל שאינו בבת אחת [כלומר: כל שאין שניהם יכולים לחול בבת אחת] אפילו אחד מהם לא חל".

ב. וכתבו האחרונים, שלפי מה דמשמע מרש"י ביבמות מט ב, שאשה הנעשית ערוה אחר הקידושין פוקעים הקידושין, אם כן ודאי

[ב דאין קדושין תופסין בה דחייבי כריתות היא".

16. הרחבה בענין מקדש שתי אחיות, ובדין "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו":

א. כתב הריטב"א: "פירוש: כל מעשה הנעשה בזה אחר זה ואינו חל בשניהם אלא בראשון, כגון מקדש שתי אחיות וכיוצא בו, כשעושה אותו בבת אחת, אינו דומיא דזה אחר זה שיתפוס באחד מהם, אלא אי [אם] אפשר דחייל בתרוייהו חייל בתרוייהו, ואי לא אפשר דחייל בתרוייהו לא חייל אפילו בחדא מינייהו, הלכך מקדש שתי אחיות כאחת, דלא אפשר שיהו שתיהן מקודשות, אין אחת מהן מקודשת".

ולמדנו מדברי הריטב"א, שזו כבר ידענו שאין קידושי שתיהן חלין, ואין הנידון אלא אם חלו קידושי אחת מהן, וראה גם ב"המקנה" בתחילת הסוגיא ובדבריו בדף נא א ד"ה בגמרא ורבה, שכתב כהריטב"א; וכן מבואר בשו"ת